

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN YAPISI VE BAĞLAYICILIĞI: PUTİN VE NETANYAHU KARARLARI ÇERÇEVESİNDE BİR İNCELEME

BÜŞRA ÇELİKÖZ*

*Öğr. Görevlisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma Ve Güvenlik Bölümü, busracelikoz@kmu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2720-5260>.

ÖZ

Bu makale, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yapısını, bağlayıcılığını ve yakın zamanda aldığı iki önemli kararı - Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu hakkındaki kararları inceleyerek, mahkemenin etkinliğini ve karşılaştığı zorlukları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu analiz, uluslararası ceza hukukunun güncel durumunu anlamak ve UCM'nin geleceğine dair öngörülerde bulunmak açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışma, UCM'nin karmaşık yapısını ve işleyişini aydınlatırken, aynı zamanda mahkemenin kararlarının uluslararası politika ve diplomasi üzerindeki etkilerini de ele alacaktır. Putin ve Netanyahu vakaları, UCM'nin karşılaştığı zorlukları ve sınırlamaları göstermesi açısından özellikle önemlidir ve bu vakalar üzerinden mahkemenin etkinliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Putin, Netanyahu.

Editör / Editor:

Gökhan ÇOBANOĞULLARI,
Erciyes Üniversitesi, Türkiye

*Sorumlu Yazar/ Corresponding Author:

Büşra ÇELİKÖZ,
busracelikoz@kmu.edu.tr

JEL:

K3, K30, K33

Geliş: 4 Ekim 2024

Received: October 4, 2024

Kabul: 11 Kasım 2024

Accepted: November 11, 2024

Yayın: 30 Aralık 2024

Published: December 30, 2024

Atıf / Cited as (APA):

Çeliköz, B. (2024),

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yapısı ve Bağlayıcılığı: Putin ve Netanyahu Kararları Çerçevesinde Bir İnceleme, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 69, 163-169,

doi: 10.18070/erciyesiibd.1561254

THE STRUCTURE AND BINDING NATURE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF THE PUTIN AND NETANYAHU RULINGS

ABSTRACT

This article aims to analyze the structure and binding nature of the International Criminal Court (ICC), focusing on two recent landmark rulings—the cases of Russian President Vladimir Putin and Israel Prime Minister Benjamin Netanyahu. By examining these decisions, the study seeks to evaluate the effectiveness of the Court and the challenges it faces. Understanding the current state of international criminal law and projecting the future of the ICC are crucial aspects of this analysis. While shedding light on the complex structure and functioning of the ICC, the study also explores the impact of the Court's rulings on international politics and diplomacy. The cases of Putin and Netanyahu are particularly significant as they highlight the challenges and limitations faced by the ICC and they will serve as a basis for discussing the Court's overall effectiveness.

Keywords: International Criminal Court (ICM), Putin, Netanyahu.

GİRİŞ

Uluslararası nitelikli bir ceza mahkemesinin 20. yüzyılın sonuna kadar kurulamamasının en temel nedenlerinden biri; devletlerin egemenlik hakları konusundaki hassasiyetleri olmuştur. Uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulması demek, devletlerin egemenlik haklarının en çok hissedildiği yerlerden biri olan ceza yargılamasının sınırlanması anlamı taşıyacağından, bağımsız devletler böyle bir kurumun oluşturulmasını uzunca bir süre kabul etmemişlerdir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), 2002 yılında Roma Statüsü'nün yürürlüğe girmesiyle faaliyete geçen, uluslararası suçların cezalandırılmasını amaçlayan bir yargı organıdır. Mahkemenin kuruluş amacı; savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, saldırı suçu ve soykırım gibi en ciddi suçların uluslararası ölçekte takip edilmesi ve cezalandırılmasıdır. UCM, üye devletlerin kendi yargı sistemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda, uluslararası hukukun hâkimiyetini sağlamak ve mağdurların adalet arayışını desteklemek amacıyla devreye girmektedir. Ancak UCM'nin işleyişi ve etkili bir şekilde faaliyette bulunabilmesi birçok faktöre bağlıdır. Bunların başında mahkemenin yapısı, yetki alanı, bağımsızlığı ve uluslararası ilişkilerdeki konumu gelmektedir. UCM, uluslararası alanda kabul gören bir mahkeme olmasına rağmen bazı büyük güçler tarafından tanınmamaktadır. Özellikle ABD, Rusya ve Çin gibi ülkelerin mahkemenin yargı yetkisini kabul etmemeleri mahkemenin işlevselliği üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Bu durum, UCM'nin uluslararası hukuktaki bağlayıcılığını sorgulayan tartışmaların gündeme gelmesine de yol açmaktadır.

Bu çalışma, UCM'nin yapısı ve işleyişini özellikle Vladimir Putin ve Benjamin Netanyahu'ya ilişkin alınan kararlar çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Her iki lider de kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri politikalar ve uluslararası eylemler nedeniyle UCM tarafından yargı sürecine tabi tutulmuş ve çeşitli suçlamalara maruz kalmıştır. Putin, Ukrayna'da yaşanan savaş suçları ile, Netanyahu ise Filistin topraklarındaki eylemleri ile uluslararası hukuk kapsamında eleştirilmiştir. Bu durum, UCM'nin işlevselliğini ve bağlayıcılığını sorgulayan bir çerçevede değerlendirilmesi gereken bir konudur. Putin ve Netanyahu örnekleri, UCM'nin yürüttüğü yargı sürecinin yalnızca hukuksal değil, aynı zamanda siyasi boyutlarını da içermektedir. Mahkemenin, uluslararası siyasetteki güç dinamiklerinden nasıl etkilendiği, alınan kararların hangi temellere dayandığı ve sonuçlarının uluslararası toplumda yarattığı yankılar bu çalışmanın temel sorgulama alanlarını oluşturmaktadır. Yine bu bağlamda UCM'nin bağımsızlığı ve tarafsızlığı uluslararası ilişkilerde söz konusu olan iktidarların etkisi açısından önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. UCM'nin yargı süreçleri ve aldığı kararlar üzerinden, uluslararası hukuk sistemindeki yerini ve önemini günümüzün karmaşık siyasi konjonktüründe irdelemeyi amaçlamayan makale, aynı zamanda uluslararası adalet arayışının karşı karşıya olduğu zorlukları da tartışma konusu yapmaktadır. UCM'nin uluslararası ilişkilerde etkili bir aktör olabilmesi için alması gereken stratejik pozisyonlar, uluslararası toplumun adalet anlayışına olan katkısı, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

I. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Uluslararası ceza hukukunun en temel amaçlarından biri, hukukta devletlerin sorumluluğunun yanında bireylerin de cezai olarak sorumlu tutulabilmeleri ve işlemiş oldukları uluslararası suçlardan dolayı ulusal yahut uluslararası mahkemeler aracılığıyla cezalandırılmalarının sağlanmasıdır. Devletlerin kendi vatandaşlarını uluslararası bir suç sebebiyle ulusal mahkemelerinde yargılamak istememesi uluslararası nitelikteki cezai kurumların kurulmasını zorunlu kılmıştır. Bu düşünce doğrultusunda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yıkılan Avrupa'nın yeniden yapılanması ve kuralları belirlenmiş yeni bir dünya kurarak savaşın suçlularını yargılamak üzere galip devletler tarafından 8 Ağustos 1945 tarihli Londra Antlaşmasıyla Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi ve 19 Ocak 1946 tarihli Tokyo Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi kurulmuştur (Gül, 2018). Uluslararası cezalandırma fikrinin ilk somut örnekleri olan bu mahkemeler yalnız devletlerin değil aynı zamanda bireylerin de uluslararası hukuka uygun davranması

gerektiğini ortaya koymuştur. Ayrıca devlet başkanı ayrıcalığının savaş suçları söz konusu olduğunda yargı bağımsızlığına yol açmayacağı kabul edilmiştir. Mahkemelerin uygulamaları sonucunda getirmiş olduğu bir diğer önemli yenilik ise ilk defa uluslararası nitelikteki suçların; savaş suçları, barışa karşı suçlar ve insanlığa karşı işlenen suçlar olarak sınıflandırılmasıdır. Fakat tüm bunların yanında Nürnberg ve Tokyo Mahkemeleri, savaşta yenik düşen ve hatta tarafsız olan devletlerden dahi herhangi bir yargıcın mahkemede yer almaması nedeniyle galiplerin mahkemesi olarak nitelendirilmiş ve dolayısıyla tarafsız olmadığı noktasında eleştirilmiştir (Parlak, 2015). Bir diğer eleştiri noktası ise; işlendiği sırada suç sayılmayan eylemlerin sonradan suç sayılarak faillerin yargılanması ve suçta ve cezada kanunilik ilkesine riayet edilmemesidir. Fakat söz konusu mahkemeler nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin, uluslararası ceza hukuku açısından gerek uluslararası suçların kabul edilmesi gerekse de sürekli bir uluslararası ceza mahkemesinin kurulmasına giden yolda dönüm noktası oluşturması bakımından önemli bir yere sahiptir. Nitekim 1993 ve 1994 yıllarında eski Yugoslavya ve Ruanda'da meydana gelen olaylar neticesinde Birleşmiş Milletler Antlaşması kapsamında uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla kurulan Uluslararası Savaş Suçları Mahkemeleri'nin düzenleme ve uygulamalarına Nürnberg ve Tokyo Mahkemeleri örnek teşkil etmiştir (Shaw, 2018). Yugoslavya ve Ruanda Savaş Suçları Mahkemeleri insanlık tarihinde ilk kez uluslararası hukuk kurallarına tam anlamıyla uyularak kurulmuş uluslararası ceza mahkemeleri olarak kabul edilmesi bakımından önemlidir. Bahsi geçen tüm bu mahkemeler yer ve zaman bakımından sınırlı yargılamalar yapmaları ve geçici olarak kurulmuş olmalarına rağmen ileride sürekli olarak faaliyet gösterecek uluslararası nitelikli bir ceza mahkemesi kurulabilmesinin altyapısını oluşturmuştur (Pazarıcı, 2011).

Uluslararası Ceza Mahkemesi, 15 Haziran - 17 Temmuz 1998 tarihinde Roma'da gerçekleştirilen ve yaklaşık 160 ülkenin katıldığı bir konferanslar dizisi sonucunda Roma Statüsü de denilen Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün kabul edilmesi sonucu kurulmuştur (Özkan, 2016). Konferans sırasında siyasi ve bölgesel anlamda pek çok gruplaşmanın olduğu görülmüştür. Bu gruplaşmalar arasında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK) beş daimi üyesinin oluşturduğu grup, AB üyesi ülkelerin oluşturduğu grup, Arap ülkelerinin oluşturduğu grup, Latin Amerika ve Karayipler grubu ile benzer görüştekiler grubu yer almaktaydı. Bu grup çeşitliliğinde en büyük tartışmalar; ABD'nin başını çektiği grupla Kanada ve Norveç'in başını çektiği benzer görüştekiler grubu arasında yaşanmıştır. Zira ABD ve onu destekleyenler sınırlı yetkilere sahip ve BMGK etkisi altında olacak bir mahkeme isterken, benzer görüştekiler ise daha etkili, bağımsız ve güçlü bir mahkeme istiyorlardı (Alibaba, 2000). ABD'nin etkin muhalefetine rağmen Statü 120 devletin lehte, 7 devletin aleyhte ve Türkiye dahil 21 devletin çekimser oy kullanması neticesinde büyük bir uluslararası toplum desteğiyle uluslararası hukukta yerini almıştır. Uluslararası cezalandırma sisteminin oluşturulabilmesi için atılmış önemli bir adım olan Roma Statüsü madde 126'ya göre UCM'nin kurulabilmesi ve faaliyete geçebilmesi için ikinci bir şartın da gerçekleşmesi gerekiyordu. Yürürlük için öngörülen bu şart, 60 ülkenin sözleşmeyi onaylamasından ve 60. onay belgesinin BM Genel Sekreterliğine iletilmesinden sonra gerçekleşmiş olacaktı. Statüyü imzalayan devletler onay konusunda işi oldukça ağırdan almışlar ve bu aşama oldukça zaman almıştır. Bunun öncelikli sebebi; iç hukukun Roma Statüsüne uygun hale getirilmesinin uzun bir süreç olması olmuştur. 1 Temmuz 2002 tarihinde 60. ülkenin onayıyla birlikte Uluslararası Ceza Mahkemesi görevine başlamıştır. Günümüzde ise Statüyü onaylayarak taraf olan devlet sayısı 124'e ulaşmıştır (Aksar, 2017).

UCM, Roma Statüsüne göre uluslararası kişiliğe sahip, uluslararası nitelikte kovuşturma yapma görevini üstlenmiş sürekli bir mahkeme olup, ulusal mahkemelerin tamamlayıcısı konumundadır. Mahkeme; başkanlık, temyiz, yargılama ve ön yargılama bölümü, savcılık bürosu ve yazı işleri bürosundan teşekkül etmektedir (Rome Statute of the International Criminal Court, m. 34).¹ 17 Temmuz 1998'de kabul edilen Roma Statüsü ile kurulmuş olup, başlangıçta 18 yargıçtan oluşacaktır (m. 36/1). Gerekli durumlarda yargıç sayısının artırılması mümkündür (m. 36/2). UCM yargıçlarının ceza hukuku veya uluslararası hukuk

¹ Bundan sonraki bölümlerde Roma Statüsüne dair atıflar yalnızca madde sayısı belirtmek suretiyle yapılacaktır.

alanında, özellikle insancıl hukuk ve insan hakları uygulamalarında deneyim sahibi olmaları gerekmektedir (m. 36/3). Yargıçlar dokuz yıllığına seçilir ancak görev süreleri kademeli olarak üç, altı ve dokuz yıllık dönemler şeklinde belirlenmiştir (m. 36/9). Savcılık makamı, bağımsız bir organ olup, savcı ve yardımcıları üye devletler kurulu tarafından seçilir (m. 42/1-4). Savcı, soruşturmaları kendiliğinden, üye devletlerin başvurusu üzerine veya BM Güvenlik Konseyi'nin talebi doğrultusunda başlatabilir (m. 13/b).

Mahkeme, 18 yaşını doldurmuş bireyleri yargılar ve devlet başkanları dahil hiç kimse için yargı bağımsızlığı söz konusu değildir (m. 26-27). Mahkemenin görev alanına giren suçlar zaman aşımına tabi değildir (m. 29). Devletler, mahkemenin talep ettiği bilgi ve belgeleri sağlamakla yükümlüdür ve mahkeme gerektiğinde hükümetler arası kuruluşlardan da bilgi ve talep edebilir (m. 87/6). Ayrıca üye devletler mahkeme kararlarına uymak zorundadır (m. 89). Son olarak, mahkemenin verdiği cezalar en fazla 30 yıl hapis veya çok ağır suçlar için müebbet haptistir (m. 77). Kararlara karşı istinaf yolu açık olup, cezalar görev almayı kabul eden devletlerde infaz edilmektedir (m. 103).

II. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN YARGI YETKİSİ

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisine giren suçlar; soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçunu kapsamaktadır (m. 5/1). Mahkeme, bu suçların 1 Temmuz 2002 tarihinden sonra işlenmesi durumunda yargı yetkisine sahiptir. Statü'nün 12/1 maddesine göre taraf devletlerin bu suçlar konusunda UCM'nin yargı yetkisini kabul ettiğini belirtir. UCM'nin yargı yetkisi üç temel prensibe dayanır (Dişkaya, 2013):

1. **Ülkesellik prensibi:** Suçun, Roma Statüsü'ne taraf bir devletin topraklarında işlenmesi.

2. **Kişisellik prensibi:** Suçu işleyen kişinin, Roma Statüsü'ne taraf bir devletin vatandaşı olması.

3. **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin sevk:** BM Güvenlik Konseyi'nin bir durumu UCM'ye sevk etmesi.

Roma Statüsü, UCM'nin yer bakımından yetkisi konusunda herhangi bir kısıtlama içermemektedir, bu nedenle dünya genelindeki tüm suçları kapsadığı şeklinde yorumlanmaktadır. Zaman bakımından yetki konusunda ise Mahkeme, yalnızca Statü'nün yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar üzerinde yargı yetkisini haizdir (m. 11).

UCM'nin yetkisi, Güvenlik Konseyi tarafından kurulan Yugoslavya ve Ruanda mahkemelerinden farklı olarak, yalnızca Statü'ye taraf devletler için geçerlidir. Ancak bir devlet Statü'ye taraf olmasa bile iki durumda yargı yetkisi kabul edilebilir: Statü'ye taraf bir devletin talebi üzerine ya da Güvenlik Konseyi'nin, BM Antlaşması'nın VII. bölümü çerçevesinde suç faillerini UCM'ye sevk etmesi durumundadır. Tamamlayıcılık ilkesi uyarınca UCM, ulusal mahkemelerin yerine geçemez. Eğer ulusal bir mahkeme, bir suçu soruşturuyor ya da kovuşturuyorsa ve bunu yapma yeteneği ve isteği varsa UCM yetkisizlik kararı verecektir (m. 17/1). UCM'nin görev alanına giren suçlardan olan soykırım suçu, 1948 tarihli Soykırım Sözleşmesi'nde yer alan tanımlara dayanır ve bir grubun tamamen ya da kısmen yok edilmesine yönelik eylemleri kapsar (Kuran, Okur, Sarıbeyoğlu ve Günel, 2014). İnsanlığa karşı suçlar ise, sistematik saldırılar yoluyla sivillere karşı işlenen ağır suçları içerir ve bu suçlar hem savaş hem de barış zamanında işlenebilir. Savaş suçları ise uluslararası ve uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda işlenen suçlardır. Saldırı suçu, bir devlet tarafından başka bir devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı yahut BM Şartı'na aykırı herhangi bir şekilde silahlı kuvvet kullanılmasıdır (Aksar, 2017).

III. BAĞLAYICILIK VE UYGULAMADA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Uluslararası Ceza Mahkemesi, uluslararası hukukun uygulanması ve en ağır suçların yargılanması konusunda önemli bir kurumdur. Ancak UCM'nin bağlayıcılığı, mevzuat ve uygulamada çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklar, mahkemenin etkinliğini ve uluslararası adaletin sağlanmasını doğrudan etkileyen unsurlardır. UCM'nin bağlayıcılığı, Roma Statüsü'nün kabulüyle yasal bir zemine oturmuştur. Roma Statüsü'ne taraf devletler, mahkemenin kararlarına ve yargı yetkisine

uymayı taahhüt ederler. Ancak UCM'nin bağlayıcılığı sadece Statü'ye taraf devletlerle sınırlıdır (Shaw, 2018). Roma Statüsü'nü imzalamamış veya onaylamamış devletler için mahkemenin kararlarının bağlayıcı olmaması, aynı zamanda büyük ve etkili bazı devletlerin de UCM'ye taraf olmaması, mahkemenin küresel düzeyde tam bir etkiye sahip olmasını engellemektedir. Örneğin; ABD, Çin ve Rusya gibi ülkeler Roma Statüsü'ne taraf değildir ve bu nedenle UCM'nin yargı yetkisini tanımamaktadır. UCM'nin bağlayıcılığı konusunda bir diğer önemli unsur ise Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin rolüdür. Güvenlik Konseyi, UCM'ye belirli durumlar hakkında yargı yetkisi verebilir ve bu yetki, mahkemenin taraf olmayan devletlerdeki suçları da yargılamasını mümkün kılar (Erdal, 2010). Ancak Güvenlik Konseyi'nin bu yetkisini kullanması, siyasi dinamiklere ve üye devletlerin vetolarına bağlıdır. Bu düzenleme mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.

Mevzuat açısından, UCM'nin işleyişi ve yargı süreçleri, Roma Statüsü ve bu Statü'ye ek protokollerle düzenlenmiş olup mahkemenin yargı yetkisi, suç tanımları ve yargılama usulleri ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. Ancak UCM'nin mevzuatının ulusal hukuk sistemleriyle uyumlu hale getirilmesi taraf devletler için önemli bir zorluktur. Taraf devletler, kendi iç hukuklarında UCM'nin yargı yetkisini tanıyan ve destekleyen düzenlemeler yapmak zorundadır (Pazarıcı, 2011). Bu süreç, zaman alıcı ve karmaşık olabilir zira her devletin kendi hukuk sistemi ve yargılama usulleri farklıdır. Nitekim UCM'nin kuruluşu ile faaliyete başlaması arasında geçen uzun sürenin nedenlerinden biri de bu durumdan kaynaklanmıştır.

Uygulamada karşılaşılan zorluklar ise çeşitli boyutlarda ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, UCM'nin soruşturma ve kovuşturma süreçleri, delillerin toplanması ve tanıkların bulunması gibi pratik zorlukların varlığından kaynaklanmaktadır. Uluslararası suçlar genellikle çatışma bölgelerinde işlenir ve bu bölgelerde güvenli bir şekilde delil toplamak, tanıklarla iletişim kurmak ve koruma sağlamak büyük bir sorundur. Ayrıca suçların işlendiği ülkelerin hükümetleri veya yerel otoriteleri, UCM ile iş birliği yapmayı reddedebilir veya engelleyebilir (Istanbul Center for International Law, 2023). Bir diğer önemli uygulama zorluğu, sanıkların yakalanması ve mahkemeye getirilmesi hususundadır. UCM, kendi kolluk kuvvetlerine sahip olmadığı için, sanıkların tutuklanması ve teslim edilmesi konusunda devletlerin iş birliğine bağımlıdır fakat bu gibi hallerde devletler, siyasi veya iletirici diğer pek çok nedenle sanıkları teslim etmeyi reddetmektedir. Bu durum ise UCM'nin etkin bir şekilde yargılama yapma kapasitesini kısıtlamaktadır.

UCM'nin mali kaynakları ve bütçesi de uygulamada karşılaşılan bir diğer zorluktur. Mahkeme, faaliyetlerini sürdürebilmek için taraf devletlerin mali katkılarına bağımlıdır. Ancak, bu katkılar genellikle yetersiz kalmakta ve UCM'nin soruşturma, yargılama ve idari işlerini etkin bir şekilde yürütebilmesi için gereken finansmanı sağlamakta zorlanmasına neden olabilmektedir (Sterio, 2020). Mali kısıtlamalar, özellikle uzun ve karmaşık davaların yürütülmesinde önemli bir engel teşkil eder.

Sonuç olarak, UCM'nin bağlayıcılığı, mevzuat ve uygulamada karşılaşılan zorluklar, mahkemenin uluslararası adaletin sağlanmasındaki rolünü sınırlayan önemli faktörlerdir. UCM'nin etkinliğini artırmak için, uluslararası toplumun iş birliği ve desteği şarttır. Taraf devletlerin, UCM'nin yargı yetkisini tanıyan ve destekleyen düzenlemelerini kendi iç hukuklarına entegre etmeleri, mahkemenin bağımsızlığını korumaları ve gerekli mali kaynakları sağlamaları gerekmektedir. Ancak bu şekilde UCM'nin uluslararası suçlarla mücadelede daha etkili bir rol oynaması ve uluslararası hukukun üstünlüğünü sağlaması mümkün olacaktır (Kaul, 2011).

IV. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN PUTİN KARARI

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetkileri kısmında değinildiği üzere kurucu Statü'ye göre UCM, taraf olan devletlerin yahut yargı yetkisini kabul eden devletlerin yetki alanında işlenen suçlar ile bu devletin vatandaşları tarafından işlenen suçlar üzerinde yetkilidir. Aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi de suç işlendiğini düşündüğü bir durumu intikal ettirebilir. Bunun haricinde bir başka yol ise Statü madde 12(3)'te belirtildiği üzere; Statü'ye taraf olmayan bir devletin

sunacağı bir bildirme ile UCM nin yargı yetkisini sonradan kabul etmesi durumudur. BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Rusya'nın yanı sıra Ukrayna da Statüye taraf değildir. Ukrayna, Rusya'nın kendi toprakları üzerinde işlediğini iddia ettiği suçların Roma Statüsü kapsamında düzenlenen suçlar olduğunu ileri sürerek UCM'nin yargı yetkisini 2014 ve 2015 yıllarında verdiği iki bildirmeye tanımıştır. Verilen ilk bildirme, 21 Kasım 2013 ile 22 Şubat 2014 tarihleri arasında Ukrayna toprakları üzerinde işlendiği iddia edilen suçlar açısından yargı yetkisinin kabulü iken, ikinci bildirme, 22 Şubat 2014'ten itibaren Ukrayna topraklarının genelinde işlenen ve devam eden suçları kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Candan ve Kayacan, 2023).

UCM'nin konu bakımından yargı yetkisi dahilinde olan saldırı suçu diğer suçlardan farklı düzenlenerek özel hükümlere bağlanmıştır. Bu suç, 17 Temmuz 2018 tarihinden sonra işlenmiş ve söz konusu saldırıya taraf her iki devletin uluslararası ceza mahkemesinin yargı yetkisinin açıkça tanımış olması şartıyla mümkündür. Belirtilen tarih sonrasında işlenen saldırı suçu için BM Güvenlik Konseyi tarafından UCM'ye intikal de mümkündür fakat Rusya'nın Konseydeki rolü sebebiyle böyle bir ihtimal devre dışı kalmaktadır. Dolayısıyla Ukrayna'nın yapmış olduğu bildirme ile UCM, 21 Kasım 2013 tarihinden itibaren işlenen soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarını inceleyecektir. Ukrayna'nın 17 Nisan 2014 tarihli bildirgesi üzerine UCM Savcılık Ofisi tarafından dönemin savcısı Fatou Bensouda, Statü'nün 53(1) maddesi uyarınca gerek yargı yetkisi gerekse de kabul edilebilirlik konuları dikkate alınarak bir ön inceleme başlatmaya karar vermiştir (The Guardian, 2022). 11 Aralık 2020 tarihine gelindiğinde Savcılık soruşturma açılabilmesi için makul sebeplerin oluştuğuna karar vermiştir. Ancak soruşturma hemen açılmamış, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başladığı 24 Şubat 2022 tarihindeki askeri harekattan sonra açılmıştır (ICC, 2022). Savcılık soruşturmanın başlatılabilmesi için ön yargılamaya dair müracaat etmiş, aynı zamanda üye devletlere de sürecin daha hızlı ilerleyebilmesi açısından başvuru çağrısında bulunmuştur. Pek çok devletin² bu çağrıya uyması neticesinde Savcılık Ukrayna'daki olaylara ilişkin soruşturmayı başlatmıştır (ICC News, 2022).

Soruşturma neticesinde Ön Yargılama Dairesi Ukrayna'da yaşanan olaylara ilişkin olarak iki kişi hakkında tutuklama emri çıkarmıştır. 17 Mart 2023 tarihinde çıkarılan bu tutuklama kararı Rusya Devlet Başkanı Putin ile Cumhurbaşkanlığı Ofisi Çocuk Hakları Komiseri Maria Alekseyevna hakkındadır (The Wall Street Journal, 2023). Tutuklama gerekçesi olarak ise her bir şüphelinin Ukraynalı çocukların aleyhine, nüfusun (çocukların) yasa dışı sürgünü ve Ukrayna'nın işgal altındaki bölgelerinden Rusya'ya yasa dışı nakledilmesine dair makul şüphenin varlığıdır. Belirtilen bu durumlar Roma Statüsü madde 8(2) (a) ile madde 8(2)(b)'ye aykırılık oluşturarak savaş suçu teşkil etmiştir. Mahkemenin tutuklama kararında Maria Alekseyevna'nın sorumluluğu madde 25(3)(a) kapsamında cezaların şahsiliği ilkesi ve mahkemenin sadece gerçek kişiler üzerinde yargı yetkisine sahip olması göz önünde bulundurulurken, tek başına veya başka bir şahısla müşterek yahut başka bir şahıs vasıtasıyla suç işlenmesi sorumluluğuna dayandırılmıştır. Vladimir Putin'in sorumluluğu ise madde 25(3)(a)'nın yanı sıra madde 28(2)(b)'de düzenlenen üst rütbelilerin sorumluluğu başlığındaki ihmalden kaynaklanan duruma da dayandırılmıştır (ICC News, 2023). Burada belirtmek gerekir ki tutuklama kararının tam metni henüz kamuya açık olmadığından cezai sorumluluk şekillerinin neye göre tespit edildiği tam olarak bilinmemektedir.

V. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN NETANYAHU KARARI

Güney Afrika'nın, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'yu Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne taşıma girişimi, uluslararası hukuk ve siyasetin kesişim noktasında önemli bir vaka teşkil etmektedir. Bu bağlamda, İsrail-Filistin çatışmasında işlenen savaş suçları

iddialarıyla ilgili olarak UCM'nin yetkisi ve Güney Afrika'nın bu süreçteki rolü dikkat çekmektedir. Güney Afrika, apartheid rejiminin sona ermesiyle birlikte uluslararası insan hakları savunuculuğunda aktif bir rol oynamaya başlamış ve Filistin sorununa olan ilgisini artırmıştır. Güney Afrika, 1998 tarihli Roma Statüsüne taraf olan bir devlet olarak, Netanyahu'nun Filistin'de işlediği iddia edilen suçlar nedeniyle Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanmasını talep etmiştir (Anadolu Ajansı, 2023). Bu talep, Netanyahu'nun Gazze'deki askeri operasyonlar ve Batı Şeria'daki yerleşim politikaları kapsamında işlenen savaş suçları ile insanlığa karşı suçlardan sorumlu tutulması gerektiği yönündedir. Güney Afrika'nın başvurusu, UCM'nin Filistin topraklarında işlenen suçlar üzerindeki yargı yetkisine dayandırılmıştır. 2015 yılında Filistin'in Roma Statüsüne taraf olmasıyla birlikte, Filistin topraklarında işlenen suçlar UCM'nin yetki alanına girmiştir (ICC Situations and Cases, 2021). Güney Afrika, Netanyahu'nun Gazze ve Batı Şeria'daki faaliyetlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Başvuru sonrası yapılan ön inceleme neticesinde dönemin UCM savcısı Karim Khan toplanan ve incelenen deliller de göz önünde bulundurularak İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu ve Savunma Bakanı Yoav Gallant ile ilgili olarak en az 8 Ekim 2023 tarihinden itibaren Filistin topraklarında işlenen savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardan cezai sorumluluk taşıdıklarına dair makul gerekçelerin olduğunu belirtmiş ve yakalama kararı çıkarılmıştır. Bu makul gerekçeler; çatışmadan kurtulanlar ve görgü tanıkları ile yapılan görüşmeler, doğrulanmış video, fotoğraf ve ses materyalleri ile uydu görüntüleri dahil toplanan kanıtlar neticesinde Savcılık Ofisi tarafından şu şekilde bildirilmiştir: Sivil halkın aç bırakılmasının bir savaş yöntemi olarak Statü'nün 8(2)(b)(xxv) maddesine aykırı bir savaş suçu olduğu; madde 8(2)(a)(iii)'e aykırı olarak kasıtlı olarak büyük acıya veya vücuda veya sağlığa ciddi zarara neden olma veya madde 8(2)(c)(i)'ye aykırı olarak savaş suçu olarak zalimce muamele etme; madde 8(2) (a)(i)'ye aykırı olarak kasıtlı öldürme veya madde 8(2)(c)(i)'ye aykırı olarak savaş suçu olarak cinayet; 8(2)(b)(i) veya 8(2)(e)(i) maddelerine aykırı olarak sivil halka karşı kasıtlı olarak saldırı düzenlemek bir savaş suçudur; 7(1)(b) ve 7(1)(a) maddelerine aykırı olarak yapılan imha ve/veya cinayet, açıktan kaynaklanan ölümler de dahil olmak üzere insanlığa karşı suç olarak kabul edilir; zulüm; 7(1)(h) maddesine aykırı olarak insanlığa karşı bir suçtur; diğer insanlık dışı eylemler ise 7(1)(k) maddesine aykırı olarak insanlığa karşı suçlar olarak kabul edilir (ICC News, 2024).

Savcılık ayrıca açlığın bir savaş yöntemi olarak kullanılarak, sivil halka yönelik diğer saldırılarla birlikte toplu cezalandırma yoluna gidildiğini ve bu durumun yerel ve uluslararası tıp doktorları dahil çok sayıda tanık tarafından doğrulandığını bildirmiştir. Savcılığın vurguladığı bir diğer husus; BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Gazze'deki 1,1 milyon insanın herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda kaydedilen en yüksek insan sayısı olan felaket boyutunda açıklıkla karşı karşıya kaldığını ve bu durumun tamamen insan yapımı bir felaketin sonucu olduğu açıklamalarıdır. Savcılık, tüm bu durumların sorumlusu olarak Netanyahu ve Gallant'ı hem suç ortağı hem de Statü'nün 25 ve 28. maddeleri³ uyarınca suçlu bulmuştur. Savcılık açıklamalarında uluslararası hukukun ve silahlı çatışmalar hukukunun herkese uygulanması gerektiğini vurgulayarak hiçbir liderin ya da komutanın cezasız kalmaması gerektiğini söylemiştir. UCM'nin bağımsız ve tarafsız olarak çalışmalarını yürüttüğüne dikkat çekilerek, gerek mahkemenin gerekse de hakimlerin görevini engelleme, sindirme ve etkileme girişimlerinin sona erdirilmesi gerektiğini söylemiş ve bu tür davranışlar devam edecek olursa Statü'nün adaletin yürütülmesine yönelik suçlar başlıklı 70. maddesini uygulamaktan çekinmeyeceklerini ifade etmiştir (ICC News, 2024).

VI. KARARLARIN ANALİZ VE DEĞERLENDİRMESİ

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Vladimir Putin ve Benjamin Netanyahu hakkında vermiş olduğu karar; hukuki dayanaklar, siyasi bağlam ve uluslararası hukuk açısından değerlendirildiğinde, iki lider

² Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılık Ofisi'nin başvuru çağrısına şu 39 üye devlet tarafından karşılık verilmiştir: Arnavutluk Cumhuriyeti, Avustralya Topuluğu, Avusturya Cumhuriyeti, Belçika Krallığı, Bulgaristan Cumhuriyeti, Kanada, Kolombiya Cumhuriyeti, Kosta Rika Cumhuriyeti, Hırvatistan Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Çek Cumhuriyeti, Danimarka Krallığı, Estonya Cumhuriyeti, Finlandiya Cumhuriyeti, Fransa Cumhuriyeti, Gürcistan, Federal Almanya Cumhuriyeti, Yunanistan Cumhuriyeti, Macaristan, İzlanda Cumhuriyeti, İrlanda, İtalya Cumhuriyeti, Letonya Cumhuriyeti, Lihtenştayn Prenslüğü, Litvanya Cumhuriyeti, Lüksemburg Büyük Dükalığı, Malta Cumhuriyeti, Yeni Zelanda, Norveç Krallığı, Hollanda Krallığı, Polonya Cumhuriyeti, Portekiz Cumhuriyeti, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya Cumhuriyeti, İspanya Krallığı, İsveç Krallığı, İsviçre Konfederasyonu, Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda

³ Statü'nün 'Cezaların Şahsiliği' başlıklı 25. maddesi suçların tek başına yahut müştereken veya bir şahıs vasıtasıyla işlenebileceğini düzenlerken 28. maddesi 'Komutanların veya Diğer Üst Rütbelilerin Sorumluluğu' başlığıyla ast-üst ilişkileri çerçevesinde astın işlediği suçlarda üstün etkin kontrolünün olmaması durumunda cezai sorumluluğunun olduğunu düzenlemiştir.

için de gerek uluslararası hukuk normları ve gerekse uluslararası adaletin uygulanabilirliği konusunda farklılıklar ortaya koymaktadır. Her iki karar da UCM'nin işleyişi ve uluslararası toplumun bu kararlara tepkileri açısından dikkate değer dersler sunmaktadır. Öncelikle her iki kararın hukuki dayanakları incelenecek olursa; Putin ve Netanyahu hakkında alınan kararlar, Roma Statüsü'nün 7. ve 8. maddelerinde tanımlanan insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları kapsamında değerlendirilmiştir. İnsanlığa karşı suçlar, yaygın veya sistematik saldırıların bir parçası olarak sivil nüfusa karşı işlenen ciddi suçları kapsar (Azarkan, 2003). Savaş suçları ise, uluslararası veya ulusal silahlı çatışmalar sırasında işlenen ciddi ihlalleri içerir (Durmuş ve Sezer, 2024). Her iki lider de bu suçların işlendiğine dair yeterli delil toplanması ve bu delillerin Ön Duruşma Dairesince kabul edilmesi sonucu yargılama sürecine tabi tutulmuştur. Putin hakkında alınan karar, genellikle Rusya'nın uluslararası çatışmalarındaki eylemleri ve bu eylemler sırasında sivillere yönelik saldırılar, zorla yerinden etmeler ve benzeri ciddi ihlallerle ilgilidir. Özellikle Ukrayna'daki çatışmalar, Kırım'ın ilhaki ve Suriye'deki askeri müdahale sırasında işlenen suçlar, Putin'in UCM tarafından soruşturulmasına yol açmıştır. Bu bağlamda, UCM'nin Putin'e yönelik soruşturması ve yargılaması, geniş çaplı ve sistematik insan hakları ihlalleri ile savaş suçları üzerine odaklanmaktadır. Netanyahu hakkında alınan karar ise, İsrail'in Filistin topraklarındaki askeri operasyonları ve bu operasyonlar sırasında sivillere yönelik saldırılar, zorla yerinden etmeler ve diğer savaş suçları ile ilgilidir. Özellikle Gazze'deki askeri operasyonlar ve Batı Şeria'daki yerleşim politikaları, Netanyahu'nun UCM tarafından soruşturulmasına yol açmıştır. Netanyahu'nun kararına gerekçe olarak, İsrail'in askeri eylemlerinin sivillere yönelik orantısız saldırıları ve uluslararası insancıl hukukun ihlal edilmesi yönünde olmuştur.

Her iki lider hakkında alınan kararlar, siyasi bağlam açısından da farklılıklar taşımaktadır. Putin ve Netanyahu'nun liderlik ettiği devletler, uluslararası ilişkilerde farklı dinamiklere sahip olup UCM'nin bu devletlerle ilişkisi de farklıdır. Rusya, güçlü bir uluslararası aktör olarak UCM'nin yargı yetkisini tanımamakta ve kararını siyasi amaçlı olarak değerlendirmektedir. Bu durum, UCM'nin Putin hakkında aldığı kararların uygulanabilirliğini zorlaştırmakta ve uluslararası hukuk açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Öte yandan, İsrail de Roma Statüsü'ne taraf olmamakla birlikte, Batılı müttefikleri ile güçlü diplomatik ilişkileri nedeniyle UCM'nin Netanyahu hakkında aldığı kararların uluslararası tepkiler açısından farklı bir boyut kazanmasına yol açmaktadır. İsrail de tıpkı Rusya gibi UCM'nin yargı yetkisini tanımamakta ve mahkemenin kararını siyasi olarak nitelendirmektedir (Jacob, 2024).

Uluslararası hukuk açısından, her iki lider hakkında alınan bu kararlar UCM'nin yetkisini ve uluslararası adaletin sağlanmasındaki rolünü sorgulatan önemli olaylardır. UCM, devlet başkanları ve yüksek düzey yetkililerin yargılanabileceği ve uluslararası suçlardan sorumlu tutulabileceği konusunda önemli bir emsal oluşturmuştur. Ancak bu tür kararların uygulanabilirliği ve uluslararası toplumun bu kararlara tepkisi, UCM'nin etkinliğini ve uluslararası adaletin sağlanmasını doğrudan etkileyen unsurlar olmuştur (Reuters, 2023). Putin ve Netanyahu kararları, UCM'nin yargı yetkisi ve uluslararası hukuk normlarının uygulanabilirliği konusunda çeşitli zorluklar ve belirsizlikleri de ortaya koymaktadır. İlk olarak, her iki liderin, devlet başkanı veya başbakan olarak sahip olduğu dokunulmazlık ve koruma, yargılama süreçlerini karmaşılaştırmakta ve uluslararası hukuk açısından önemli bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca her iki ülkenin de Roma Statüsü'ne taraf olmaması, UCM'nin yargı yetkisini tanımadığı anlamına gelmekte ve bu durum mahkemenin kararlarının uygulanmasını daha da zorlaştırmaktadır. Örneğin; UCM'nin Putin hakkında çıkarmış olduğu yakalama kararı bugüne kadar uygulanamamıştır. Putin 17 Mart 2023 tarihinde çıkan karar sonrasında Ağustos 2023'te Güney Afrika'da yapılan BRICS liderler zirvesine yapılan uluslararası baskılar nedeniyle bizzat katılmayarak video konferans yoluyla katılmıştır (Amnesty, 2023). Bu durum, UCM yetkililerinin taraf devletlere dair tutuklama emirleri dahil olmak üzere tüm kararların uygulanması ve iş birliği yapılması noktasında çağrıda bulunmasıyla ilişkilendirilmiştir. Putin yakalama kararı sonrası uzunca bir süre UCM'ye taraf ülkeleri ziyaret etmese de Eylül 2024'te UCM üyesi bir devlet olan Moğolistan'a ziyaret gerçekleştirmiştir (Euro News, 2024). UCM'ye taraf devletler

mahkeme tarafından çıkarılan tutuklama emrinin söz konusu olması halinde şüphelileri kendi topraklarında gözaltına almakla yükümlüdürler fakat mahkemenin bu konuda herhangi bir yaptırım mekanizması bulunmamaktadır.

Uluslararası tepki ve sonuçlar açısından Putin ve Netanyahu kararları, uluslararası toplumun bu tür kararlara verdiği tepkiler ve bu tepkilerin diplomatik ve hukuki sonuçları açısından önemli dersler sunmaktadır. Rusya ve İsrail'in UCM'nin yetkisini tanımama ve kararlarını siyasi olarak değerlendirme tutumları, uluslararası hukukun uygulanabilirliği ve uluslararası adaletin sağlanması konularında ciddi zorluklar ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Batılı devletler ve insan hakları örgütleri, UCM'nin kararlarını destekleyerek, uluslararası adaletin sağlanması ve insan haklarının korunması konusunda güçlü bir mesaj vermektedir. Sonuç olarak, UCM'nin Putin ve Netanyahu kararları, hukuki dayanaklar, siyasi bağlam ve uluslararası hukuk açısından önemli bir karşılaştırmalı analiz sunmaktadır. Bu kararlar, uluslararası hukukta devlet başkanlarının dokunulmazlığı ve sorumluluğu konularında önemli bir tartışma başlatmış olup, uluslararası toplumun bu tür kararlara verdiği tepkiler ve bu tepkilerin diplomatik ve hukuki sonuçları açısından önem arz etmektedir. UCM'nin etkinliğini artırmak ve uluslararası adaleti sağlamak için uluslararası toplumun iş birliği ve desteği şarttır.

SONUÇ YERİNE

Uluslararası Ceza Mahkemesi, en ağır uluslararası suçların yargılanması ve uluslararası adaletin sağlanması amacıyla kurulmuş önemli bir kuruluştur. Ancak UCM'nin etkinliği ve geleceği konusundaki tartışmalar, mahkemenin karşılaştığı zorluklar ve reform gereksinimlerini göz önüne aldığımızda karmaşık bir manzara sunmaktadır. UCM'nin etkinliğini artırmak ve gelecekteki rolünü güçlendirmek için çeşitli reform önerileri ve gelecek perspektifleri değerlendirilmelidir. UCM'nin etkinliği, mahkemenin yargılama kapasitesi, uluslararası suçları soruşturma ve kovuşturma yeteneği ve verdiği kararların uygulanabilirliği ile ölçülmektedir. Mahkeme'nin Roma Statüsüne taraf olan devletlerin sayısı arttıkça yargı yetkisi ve uluslararası suçlarla mücadeledeki rolü de genişlemektedir. Ancak UCM'nin etkinliğini sınırlayan bazı önemli faktörler bulunmaktadır. Bunlar arasında, devletlerin mahkeme ile iş birliği yapma konusundaki isteksizliği, Roma Statüsüne taraf olmayan devletlerin mahkemenin yargı yetkisini tanımaması ve UCM'nin mali kaynaklarının yetersizliği yer almaktadır. UCM'nin geleceği, uluslararası toplumun bu mahkemeye olan desteğine ve mahkemenin kendini yenileyebilme yeteneğine bağlıdır. UCM'nin gelecekte daha etkili olabilmesi için bazı önemli reformların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İlk olarak, UCM'nin mali kaynaklarının artırılması ve daha sürdürülebilir bir finansman yapısının oluşturulması gereklidir. Bu durum, mahkemenin soruşturma ve kovuşturma süreçlerini daha etkin bir şekilde yürütebilmesi ve karmaşık davaları ele alabilmesi için önemlidir. İkinci olarak, UCM'nin yargı yetkisinin genişletilmesi ve daha fazla devletin Roma Statüsüne taraf olması teşvik edilmelidir. Böylece mahkemenin uluslararası suçlarla mücadelede daha geniş bir yetki alanına sahip olması ve daha fazla suçun yargılanabilmesi sağlanacaktır. Ek olarak Roma Statüsüne taraf olmayan devletlerin mahkemenin yargı yetkisini tanıması ve iş birliği yapması yönünde uluslararası diplomatik çabalar artırılmalıdır. Üçüncü olarak, UCM'nin soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde daha hızlı ve etkin bir şekilde hareket edebilmesi için iç prosedürlerinde reform yapılmalıdır. Bu kapsamda, delil toplama ve tanık koruma programlarının güçlendirilmesi, soruşturma süreçlerinin hızlandırılması ve mahkemenin bürokratik yapısının sadeleştirilmesi gerekmektedir. Bu tür reformlar, UCM'nin daha hızlı ve etkin bir şekilde adalet sağlamasına katkıda bulunacaktır.

Gelecek perspektifleri açısından, UCM'nin uluslararası hukukta daha merkezi bir rol oynaması ve uluslararası toplum tarafından daha geniş çapta desteklenmesi önemlidir. Mahkemenin uluslararası suçlarla mücadelede etkin bir araç olarak kabul edilmesi ve uluslararası adaletin sağlanmasında kritik bir rol oynaması gerekmektedir. Bu bağlamda, UCM'nin yetkilerini ve işleyişini güçlendirecek reformlar yapılırken uluslararası toplumun mahkemeye olan desteği de artırılmalıdır. Ayrıca, UCM'nin gelecekteki rolünü güçlendirmek için uluslararası hukuk normlarının ve insan hakları ilkelerinin daha geniş bir kabul görmesi

sağlanmalıdır. UCM'nin yargıladığı suçların ve mahkemenin verdiği kararların uluslararası hukuk normlarına uygunluğu mahkemenin meşruiyetini ve etkinliğini artıracaktır. Bu nedenle, uluslararası toplumun UCM'nin kararlarına saygı göstermesi ve mahkemenin yargı yetkisini tanıması önemlidir. Özetle, UCM'nin etkinliği ve geleceği, uluslararası toplumun mahkemeye olan desteği, mali kaynakların artırılması, yargı yetkisinin genişletilmesi ve iç prosedürlerin iyileştirilmesi gibi faktörlere bağlıdır. UCM'nin gelecekte daha etkili olabilmesi için bu alanlarda önemli reformların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. UCM'nin etkinliği ve geleceği konusunda yapılacak tüm bu reformlar ve alınacak önlemler, uluslararası adaletin sağlanması ve insan haklarının korunması açısından kritik önemi haizdir.

KAYNAKÇA

- [1] Aksar, Y. (2017). *Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- [2] Alibaba, A. (2000). Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Kuruluşu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 49(1), 181-207. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000618
- [3] Amnesty. (2023, Temmuz 20). Güney Afrika: Putin'in BRICS Zirvesi'ne katılmayacağı açıklaması şaşırtıcı değil. Erişim adresi <https://www.amnesty.org.tr/icerik/guney-afrika-putinin-brics-zirvesine-katilmayacagi-aciklamasi-sasirtici-degil>
- [4] Anadolu Ajansı. (2023, Kasım 23). İsrail'in Gazze'ye Saldırıların "UCM'de soruşturulması çağrılarını" yanıt bekliyor. Erişim adresi <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/israilin-gazze-ye-saldirilarinin-ucmde-sorusturulmasi-cagrilari-yanit-bekliyor/1818204>
- [5] Azarkan, E. (2003). Uluslararası Hukukta İnsanlığa Karşı Suçlar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 275-297. https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000527
- [6] Candan, T., ve Kayacan, D. N. (2023). Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin Hakkında Tutuklama Kararı. *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5(2), 971-1006. <https://doi.org/10.59933/tauhfd.1411618>
- [7] Dişkaya, A. (2013). Uluslararası Ceza Mahkemesi. M. Balcı içinde, *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları* (s. 517-531). İstanbul: Kristal Reklam Matbaacılık.
- [8] Durmuş, İ., ve Sezer, F. (2024). Modern Dünyada Savaş Suçu ve Güç İlişkisi, İnsancıl Bir Bakış. *Ombudsman Akademik*, Sayı: 2, 100-131.
- [9] Erdal, S. (2010). Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Ulus-Devlet Egemenliğine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(1), 147-206. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.107>
- [10] Euro News. (2024, Eylül 2). Putin, tutuklama çağrılarının ardından UCM'ye taraf olan Moğolistan'da. Erişim adresi <https://tr.euronews.com/2024/09/02/putin-tutuklama-cagrilarinin-ardindan-ucmye-taraf-olan-mogolistanda>
- [11] Gül, Y. E. (2018). Uluslararası Ceza Mahkemesi ve İnsan Haklarına Katkıları. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 293-303.
- [12] International Criminal Court, Situations and Cases. (2021, Mart 3). State of Palestine. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/palestine>
- [13] International Criminal Court, ICC. (2022, Şubat 28). Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: "I have decided to proceed with opening an investigation." Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/Pages/item.aspx?name=20220228-prosecutor-statement-ukraine>
- [14] International Criminal Court, News. (2022, Mart 2). Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: Receipt of Referrals from 39 States Parties and the Opening of an Investigation. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-situation-ukraine-receipt-referrals-39-states>
- [15] International Criminal Court, News. (2023, Mart 17). Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>
- [16] International Criminal Court, News. (2023, Mart 17). Statement by Prosecutor Karim A. A. Khan KC on the issuance of arrest warrants against President Vladimir Putin and Ms Maria Lvova-Belova. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-karim-khan-kc-issuance-arrest-warrants-against-president-vladimir-putin>
- [17] International Criminal Court, News. (2024, Mayıs 20). Statement of ICC Prosecutor Karim A.A. Khan KC: Applications for arrest warrants in the situation in the State of Palestine. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-kc-applications-arrest-warrants-situation-state>
- [18] İstanbul Center for International Law. (2023, Ağustos 25). The International Criminal Court: The Effectiveness vs Criticisms. Erişim adresi <https://icil.org/tr/the-international-criminal-court-the-effectiveness-vs-criticisms/>
- [19] Jacob, C. (2024). A new politics of international criminal justice: accountability in Ukraine and the Israel-Gaza war. *International Affairs*, 10.1093/ia/iaae224.
- [20] Kaul, H. P. (2011, Ağustos 8). The International Criminal Court – Current Challenges and Perspectives. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/NR/rdonlyres/289B449A-347D-4360-A854-3B7D0A4B9F06/283740/010911SalzburgLaWSchool.pdf>
- [21] Kuran, S., Okur, D. A., Sarıbeyoğlu, M., ve Günel, R. V. (2014). *Uluslararası Hukuk Temel Metinler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- [22] Özkan, A. (2016). 21. Yüzyılda Evrensel Bir Yargı Kuruluşu Olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi: Usul Kuralları, Yargılamalar ve Uluslararası Suçlar. *Kastamonu Üniversitesi İİBF Dergisi*, Nisan (12), 175-195.
- [23] Parlak, T. M. (2015). Galiplerin Adaleti: Nürnberg ve Tokyo Askeri Ceza Mahkemeleri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 38, 37-53.
- [24] Pazarıcı, H. (2011). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- [25] Reuters. (2023, Mart 20). Explainer: What does the ICC arrest warrant mean for Putin? Erişim adresi <https://www.reuters.com/world/what-does-icc-arrest-warrant-mean-putin-2023-03-18/>
- [26] Rome Statute of the International Criminal Court. Erişim adresi <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf>
- [27] Shaw, M. N. (2018). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- [28] Sterio, M. (2020). The International Criminal Court: Current Challenges and Prospect of Future Success. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 52, 467-478.
- [29] The Guardian. (2022, Şubat 28). ICC prosecutor to investigate possible war crimes in Ukraine. Erişim adresi <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/28/ukraine-russia-belarus-war-crimes-investigation-the-hague>
- [30] The Wall Street Journal. (2023, Mart 17). Russia's Vladimir Putin Faces Arrest Warrant by International Court. Erişim adresi <https://www.wsj.com/articles/u-n-court-issues-arrest-warrant-for-russias-putin-and-another-kremlin-official-d3b9c8e>

THE STRUCTURE AND BINDING NATURE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF THE PUTIN AND NETANYAHU RULINGS

The International Criminal Court (ICC), established in 2002 under the Rome Statute, is a permanent institution tasked with prosecuting serious international crimes such as war crimes, crimes against humanity, genocide, and aggression. This article explores the ICC's complex structure, its binding nature, and its effectiveness through an analysis of two landmark cases involving Russian President Vladimir Putin and Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu. The establishment of an international criminal court faced resistance throughout the 20th century due to concerns over state sovereignty. However, atrocities in the former Yugoslavia and Rwanda prompted the creation of ad hoc tribunals, laying the groundwork for the ICC. The Rome Statute was finalized in 1998 with the support of 120 states. As of today, 124 countries are parties to the Statute. The ICC operates on principles of complementarity, prosecuting crimes only when national jurisdictions are unwilling or unable to do so. Its jurisdiction is confined to crimes committed after July 1, 2002, by individuals over 18 years old. The ICC's structural components include the Presidency, judicial divisions, the Office of the Prosecutor, and the Registry. While it is empowered to prosecute state officials, including heads of state, its reliance on state cooperation for enforcement remains a critical limitation. The ICC's jurisdiction is limited to member states or specific cases referred by non-member states or the United Nations Security Council (UNSC). Major powers like the United States, Russia, and China are non-parties to the Rome Statute, hindering the Court's global influence. Enforcement of ICC decisions, including arrest warrants, often depends on the political will of states. The ICC's financial dependence on member contributions further constrains its operations.

The ICC issued arrest warrants for Vladimir Putin and Maria Lvova-Belova in March 2023, citing war crimes involving the unlawful deportation of Ukrainian children during the Russia-Ukraine conflict. Although Ukraine is not a party to the Rome Statute, it recognized the ICC's jurisdiction through declarations in 2014 and 2015. Putin's indictment underscores challenges in prosecuting leaders of powerful nations that reject the Court's authority. In a significant development, the ICC issued arrest warrants for Benjamin Netanyahu and Israeli Defense Minister Yoav Gallant in May 2024. The charges include war crimes and crimes against humanity related to actions in Gaza and the West Bank, such as attacks on civilians and use of starvation as a weapon. Israel, like Russia, is not a party to the Rome Statute, and the case reflects broader geopolitical tensions and criticisms of the ICC's impartiality. Both cases highlight the ICC's dual role as a judicial and political entity. The Court's inability to enforce its decisions against non-member states exposes limitations in its mandate. The political ramifications of targeting sitting leaders, particularly from powerful or strategically aligned nations, further complicate its work. While the

ICC has been lauded for setting precedents in international justice, its effectiveness is hampered by selective application of justice and the lack of universal jurisdiction.

The ICC's ability to fulfill its mandate is challenged by its structural limitations, member state dependencies, and political dynamics. To enhance its effectiveness:

1. Expand Membership: Broaden participation in the Rome Statute to include major global powers.
2. Strengthen Enforcement: Develop mechanisms to ensure compliance with ICC decisions, potentially through partnerships with international organizations.
3. Increase Funding: Secure sustainable financial resources to support investigations and trials.
4. Address Political Bias: Implement reforms to mitigate perceptions of selectivity and bias in prosecutorial decisions.

The ICC plays a critical role in promoting accountability and justice on a global scale. However, its future depends on overcoming current challenges and fostering stronger international cooperation.